

Donderdag 12 oktober 1916 – ochtendeditie

De spoorweg Aken-Leuven moet vóór i januari klaar zijn. Loopgraven zijn gemaakt in de Kempen. Op de Maas wordt druk gearbeid.

Onder dit opschrift geven Les Nouvelles van dinsdag een lang artikel, waarin de koortsachtige haast, waarmee de Duitsers aan de lijn Aken-Leuven werken sedert de laatste maanden, zou bewijzen, dat ze die lijn binnenkort nodig denken te hebben omdat de enige verbindingslijn tussen de IJzer en de Somme en Duitsland de spoorlijn van de Vesder is, en deze met haar tunnels en bruggen zoveel hinderlagen en onaangename verrassingen kan bevatten.

Maar, zegt het blad, er zijn nog andere onthullingen, en het schrijft:

Er wordt medegedeeld, dat de Duitsers goed ingerichte loopgraven hebben aangelegd langs de noordgrens van de provincies Antwerpen en Limburg. Waarom? Vrezen zij dan ernstig een oorlogsverklaring van Nederland? Wij denken het niet. Er is echter nog meer. Sedert enige weken hebben de Duitsers aan de over van de Maas op het grondgebied van de Belgische gemeente Neerharen, een werkplaats, waar zij zeer ijverig pontons maken, gelijk aan die, welke bij het begin van de inval in België gebruikt zijn en die dienen om spoedig bruggen over een rivier te slaan, opdat oprukkende legers er over kunnen trekken.

Deze werkplaats is gebouwd bij een alleenstaande kleine pachthoeve, waarvan de Duitsers bezit hebben genomen, juist op de plaats, waar de Maas het smalst en bijna zonder stroom is, tegenover de prachtige laaggelegen weilanden der Nederlandse gemeente Itteren. Daarbij hebben zij een weg van 10 meter breedte aangelegd, die hun werkplaats verbindt met de grote weg van Lanaken naar

Maaseik, waar de tram loopt, terwijl er van Itteren af uitstekende wegen naar Duitsland lopen.

Op de berm van de Maas staan reeds 6 pontons klaar, ongeveer 10 meter lang. Een zevende wordt gebouwd, terwijl een tiental per trein is aangevoerd.

Het artikel eindigt aldus:

Wij maken geen gevolgtrekkingen. We zullen er ons voor wachten. Maar, indien de Duitsers de noodzakelijkheid voorzagen bij een terugtrekken van hun krachten uit België, door Nederlands Limburg te trekken, om, voor hun loopgraven in de Kempen, de Hollandse legers, onmiddellijk gemobiliseerd tegen hen bij deze nieuwe schending der neutraliteit, tegen te houden, zouden zij dan anders handelen?

Uit België.

De Antwerpsche Courant bevat een uitvoerig “dienstbevel” van de Duitse overheid in België over het gebruik van de Duitse en de Vlaamse taal in de dienstbetrekkingen van de Belgische bestuursoverheden van de staat (in uitvoering der wet van 22 mei 1878).

In de aanhef van het dienstbevel wordt gezegd:

Ik breng onderstaand dienstbevel ter kennis, en vestig er de aandacht op, dat het voorlopig voor de gemeentebesturen in de Vlaamse en Duitse gewesten niet toepasselijk is gemaakt, in de verwachting dat bedoelde gemeentebesturen, waar dit nog het geval mocht zijn, voortaan uit eigen beweging aan de moedertaal der bevolking, zoals het behoort, ook in de ambtelijke betrekkingen de haar toekomende plaats zullen toekennen.

Voor de gerechtelijke overheden blijven de bepalingen van de wet van 3 mei 1889, gewijzigd bij koninklijk besluit van 16 september 1908, der wet van 4 september 1891, evenals van het koninklijk besluit van 31 mei 1891 van toepassing. Ik verwacht, dat deze bepalingen eveneens stipt zullen worden nageleefd.

Door de Duitsers is te Gent en te Brussel huiszoeking gedaan in verband met in aangehouden mails gevonden bewijzen, dat nog steeds brieven uit België naar Nederland worden gesmokkeld. Naar men ons meldt, is er niets gevonden. Aanvankelijk ontkenden degenen, bij wie onderzoek werd gedaan, dat er brieven waren geschreven, maar het bleek, dat de Duitsers zeer goed op de hoogte waren. Ze dreigden met zware straffen, indien er nog meer geschreven werd. Op het overbrengen van berichten wordt dan ook nog meer dan tevoren scherp toezicht gehouden.

Uit de Vlaamse Beweging.

Er vallen harde woorden onder de Belgen, over de kwestie van het al of niet aannemen van de Vlaamse hogeschool uit de handen der Duitsers, en, als het waar is dat de Duitsers met die gift hopen de Belgen te verdelen, dan hebben zij reeds een schijnsucces te boeken. Want de toon die aangeslagen wordt door een deel van de Belgische pers is er een, die allerminst hoort onder de broeders van eenzelfde huishouden. Dit is nog geen reden om te gaan twifelen over de eenheid onder de Belgen. In elk land, niet het minst in de oorlogvoerende landen, wordt gekibbeld, en dat de toon onder sommige Belgen wat hoger aangeslagen wordt, is al niet veel meer dan een gevolg van hun warmbloedig temperament. Het is niet steeds zo erg gemeend.

Eén woord in die ruzie is wel hard om te horen, het in deze tijd zo hatelijke woord: landverraders.

Van Vlaamse zijde wordt daartegen opgekomen. Natuurlijk het meest door hen, tot wie het verwijt gericht wordt dat zij ten nadele van hun land samen heulen met de vijand. In het manifest van de nieuwe Vlaamse Hogeschoolbond, alsmede in de voornaamste geschriften ten voordele van een onverwijde en krachtdadige doorzetting der Vlaamse actie, ziet men dat de nadruk gelegd wordt op rechtsgronden, die de "actieven" aanzetten te aanvaarden hetgeen de Duitsers hun verlenen. De beschuldiging, dat zij ten nadele van België zouden ijveren, wijzen zij in de laatste tijd met verontwaardiging van zich af. Een van hun huidige leiders, mr. Adelfons Hendrickx, zegt daarover in De Eendracht van 17 september II.:

Ieder onbevooroordeeld en nog voor redenering vatbaar mens nochtans zal zich afvragen wat de flaminganten dan toch zou aansporen om, naar het heet, "met de vijand te heulen". Niemand toch zal de zonderlinge bevestiging wagen vooruit te zetten dat in deze oorlog de flaminganten een reden van toenadering tot Duitsland hebben gevonden. Met franskiljons en Walen hebben zij er de verschrikkingen en ontberingen van gedeeld en ook hun gezinnen zijn daarbij in wat zij dierbaarst hadden getroffen geworden.

... Beter dan wie ook, beseffen zij dat hun strijd, die al zo hard was wanneer hij tegen een romaanse taal en onder vrije staatsinstellingen werd gestreden, wellicht hopeloos zou worden indien hij moest worden voortgezet tegen de invloed van een met hun taal verwante spraak die, onder de druk van een geweldige staatsmacht, voorzeker tot in de diepste lagen van het volk zou doordringen en wellicht vaste wortel schieten. Als democraten, die met en midden het volk leven, voelen zij dat de ingeboren, tot losheid toe gedreven, vrijheidszucht die het kenmerk is van de Nederlander in het algemeen en van de Vlaming in het bijzonder, onverenigbaar is met de ijzeren tucht die voor het Duitse volk de hoofdfactor is van

een niet weg te loochenen kracht doch die de Vlamingen wellicht tot een volk zonder levenslust noch originaliteit zou vervormen.

Ook het blad van de heren Hoste en Van Cauwelaert, "Vrij België", verdedigt de "actieven" tegen de al te lichtzinnige beschuldiging van Duitsgezindheid.

En zelfs tot achter het Belgische front verschijnen Vlaamse onafhankelijke bladen, die weigeren met de hitsbladen te schreeuwen over het verraad van de 103 Vlamingen, welke met het gezag van hun naam het aanvaarden van een Vlaamse hogeschool uit Duitse handen willen dekken. Ons Vaderland, dat in De Panne, onmiddellijk achter het front verschijnt, geeft in zijn nr. van 24 september II. een ernstig overwogen artikel over het manifest van de Vlaamse hogeschool. Daarin verklaart het blad zich eerst tegen de huidige vervlaamsing der hogeschool en zegt daarbij:

Van Vlaams oogpunt komt die toetreding ongelegen voor. Ze stelt een voorwendsel daar voor aantijgingen enerzijds en brengt tweespalt in het Vlaamse kamp.

Een vervlaamsing door een besluit van de vreemde gouverneur, gedurende een tijdelijke bezetting, is natuurlijk krank en loopt gevaar door de overwinning weggevaagd te worden. En bleef ze na de oorlog voortbestaan, dan zouden wij het spijtig vinden, dat door de tijden heen deze keuze van intellectuele zelfstandigheid de stempel van de overweldiger zou dragen.

Doch daarom vaart men nog niet uit tegen degenen, die het manifest ondertekenden:

We betreuren het, in dit manifest, waarrond door zekere hysterische pers zoveel beslag wordt gemaakt, enkele namen van hooggeschatte Vlamingen te ontmoeten. Wij menen dat hun handeling ongelegen

komt. Wij verdenken geenszins hun inzicht. Enkel over de wegen zij wij het niet eens. Zowel als wij en beter misschien dan sommige van hun belagers, hebben ze voorzeker het goed van hun volk en bijgevolg dat van hun vaderland voor doel.

Wij tekenen dan ook uit al onze kracht verzet aan tegen de schandelijke benamingen, die aan de ondertekenaars werden gegeven door sommige bladen, waarvan wij het uithangbord, maar ook de kramers en de kraamwaren kennen, en vinden het verkeerd, onvaderlands vanwege die bladen zo maar over verraad, over dadelijke bestraffing te raaskallen, op gevaar af de gemoederen nog meer te verbitteren.

Men ziet het: het oordeel over de personen is heel wat zachter en ook heel wat bezadiger, wanneer het komt van hen, die zich nog dagelijks in de strijd bevinden, dan wanneer het komt van de rustig gezeten "bourreurs de cervelles".

Intussen, het onweer zal wel luwen, de tijd zal opklaring brengen en het kan nog best uitkomen, dat onder hen die voor gemene landverraders uitgescholden worden, heel wat mensen zullen gevonden worden, wiens politieke werkelijkheidszin afgestompt kan lijken, maar die dan toch een ideaal hadden voor hun volk en land en daarom wel schoner kunnen zijn dan hun belagers.

In de laatste tijd schijnen zij uit te gaan van een tactiek, die de Belgische regering na de oorlog wil stellen voor het voldongen feit der volledige vervlaamsing in het onderwijs en in de administratie. De Eendracht, blad der meest gematigde actieven, zegt het duidelijk in zijn nr. van 1 oktober 1916:

Eerst en vooral zouden wij wel eens willen zien of een terugkerende regering de vervlaamsing zou durven teniet doen.

De vervlaamsing der Gentse hogeschool was en bleef steeds de vurigste wens van ieder goed geaard Vlaming. Die wens is vervuld. Wie zal die vervulling pogen te verijdelen? En hoe?

Of deze tactiek tegen de eigen regering met behulp van de vijandelijke regering fair is en, tenslotte, niet zal neerkomen op een verdachtmaking, die in lengte van jaren op de Vlaamse Beweging zal blijven liggen? De lezer kan hier zelf reeds over oordelen met de gegevens, die hem verstrekt zijn. Een andere vraag is: of die tactiek het zelf zal volhouden wanneer de Belgische regering eens hart tegen hard moest spelen? Tot voor korte tijd werd van regeringswege het nemen van maatregelen tegen hen, die met de Duitsers meegaan, slechts in het vooruitzicht gesteld. Doch de regering heeft in de laatste dagen strenger doorgesproken, te oordelen naar het telegram van de correspondent uit Havre van de Nieuwe Rotterdamsche Courant, verschenen op 5 oktober II. Het zal weldra blijken hoevelen met de nieuwe beweging meedingen uit oprechte overtuiging en hoevelen er maar berekeningen zouden op nagehouden hebben.

De Vlaamse Beweging is in het teken van de internationale politiek komen te staan.

Een kleine groep van "actieve" Vlaamsgezinden verheugt zich daarover. Vele Vlaamsgezinden vermoeden dat er groot onheil uit zou kunnen geboren worden voor Vlaanderen. Het feit kan tenslotte voor de Vlaamse Beweging een levenskwestie worden, waarlangs niet lichtzinnig mag heen gepraat worden. De personen, die aanvingen met de Vlaamsche Post-actie, hebben, met volle bewustheid, het er op aangestuurd opdat de onderlinge verhoudingen tussen de beide volkeren, die de Belgische natie uitmaken, ter beoordeling zouden gebracht worden aan de komende vredesconferentie en zij hopen dat deze verhoudingen daar, op

initiatief van de Duitse regering, een nieuwe regeling zullen ondergaan, die gunstig zal zijn voor het Vlaamse volk. Het kan hun daarbij weinig schelen of tenslotte de regeling, die de Duitsers zouden kunnen opdringen aan de vredesconferentie, in de eerste plaats gunstig is voor het Duitse rijk: zij verklaarden dat de belangen van Duitsland en de belangen van Vlaanderen evenwijdig kunnen lopen. Ik zwijg natuurlijk van de zeer zeldzame enkelingen, die hoopten op een aansluiting van België bij het Duitse rijk of droomden van een koninkrijk Vlaanderen.

De meeste Vlaamsgezinden, die, met het volk mee, moeten zwijgen in het bezette gebied, die spreken achter de IJzer en in ballingschap, zijn van mening dat angstvallig moet gelet worden opdat vreemden en vooral vijanden zich niet zouden mengen in de Vlaamse Beweging. Die vrees voor Duitse inmenging in een kwestie van inwendige Belgische politiek spruit niet alleen voort uit de angst der Vlaamse leiders dat zij hun gezag bij het eigen volk en hun aanzien bij de eigen regering erbij zouden inschieten en dat de Vlaamse Beweging naderhand met wantrouwen zou behandeld worden; ze berust ook op de meest stellige reden: dat de Duitsers het niet hadden kunnen verduiken hoezeer het in hun politiek belang is dat heden ten dage de Vlaamse Beweging naar voren wordt gehaald: zelfs de rijkskanselier heeft het verklapt in de rijksdagrede van 5 april II.: "Evenmin zal iemand geloven, dat wij in het westen landen, waar het bloed van ons volk gevloeid heeft, zullen prijsgeven zonder volledige zekerheid voor onze toekomst; wij zullen ons reële waarborgen verschaffen dat België geen Frans-Engelse vazalstaat wordt en militair en economisch niet tot een vestingbolwerk tegen Duitsland wordt ingericht. Ook hier doet het lot geen stap achterwaarts, ook hier kan Duitsland bijvoorbeeld de lang verdruchte Vlaamse volksstam niet weer prijsgeven aan de verfransing, maar het zal hem een gezonde, met zijn rijke aanleg strokende ontwikkeling op de

grondslag van zijn Nederlandse taal en zijn Nederlandse aard verzekeren.”

De “actieven” trachten nu bij hun volk de verdachte medewerking met de landsvijand goed te praten door de bewering: wij vragen geen gunst aan de Duitsers, doch nemen ons recht aan, door wie het ook gegeven wordt. Dit lijkt al niet meer dan een sussen te zijn van het eigen vaderlands geweten. Praktisch komt de aanleiding tot hun handelwijze hierop neer: hebben wij eenmaal ons recht – o.m. de Vlaamse hogeschool – dan is geen macht ter wereld in staat het ons af te nemen; en men hoopt hierbij, dat de inwilliging van de Vlaamse eisen zal bedongen worden door de Duitsers op de vredesconferentie en dat in het vredesverdrag aan de Belgische regering vastbindende plichten tegenover de Vlaamse bevolking zullen opgelegd worden.

Wie de zaak met rustige geest beschouwt, alleen nog met het oog op het Vlaamse belang, en daarbij weet, dat de politiek de kunst van het mogelijke is, zal zich afvragen of de tactiek der “actieven” niet onhandig en tevens gevaarlijk kan zijn.

Onhandig. Ik laat nu nog daar hoe dit streven vele Vlaamse voormannen en dan ook, bij terugslag, de Vlaamse Beweging zelf in onmin brengt bij het Vlaamse volk: het heeft er de schijn van dat de “actieven” niet veel meer willen bouwen op hun volk als op hun regering, en zij het meest heil verwachten van een oplossing door vreemden aan de Belgische regering opgedrongen. Maar hoe kan men in de mening verkeren, dat de kwestie aan de vredesconferentie zal onderworpen worden! Stellig zal de Belgische regering er niet voor te vinden zijn om, bij het sluiten van de vijandelikheden, ook maar de minste inmenging van buiten in de inwendige toestand van het land toe te laten. Ze kan het niet willen. Moest België zoveel wagen bij de verdediging van zijn recht op zelfbeschikking om

naderhand te gedogen, dat anderen over de inwendige aangelegenheden van België beschikken? Ook de gevolgen van zulk een laksheid zouden onafzienbaar zijn. De vreemde mogendheden zouden zich het recht toeëigenen om een blijvend toezicht te houden op de uitvoering van de bepalingen: dit zou neerkomen op de erkenning in rechte van een bestendige controle van vreemden op de inwendige aangelegenheden in België en op een aanhoudende penetratie van vreemde invloeden. Het zal wel voor elk kalm beoordeelend mens vaststaan, dat België het recht moet opeisen om zichzelf naar eigen goeddunken in volle vrijheid in te richten.

Niet alleen België, ook de geallieerden zullen op de vredesconferentie de eis om de inwendige toestanden in België te regelen niet ontvankelijk verklaren. Ze hebben plechtige officiële verklaringen afgelegd, waarbij de herstelling van het onafhankelijk België wordt gesteld als een eerste vereiste van de vredesvoorstellen, ze hebben er daarenboven alle belang bij dat de Duitsers geen voet krijgen in België. Ze zullen dan ook elke bespreking van de Duitse eis van de hand wijzen.

Gevaarlijk ook voor de Vlaamse Beweging en voor België zou het zijn als de toestand der Vlamingen in de vredesconferentie behandeld werd. Laten wij veronderstellen dat Duitsland sterk genoeg uit de oorlog te voorschijn komt en dat het deze zaak ter behandeling kan opdringen aan de vredesconferentie. Dan zijn twee gevallen mogelijk. Ofwel Duitsland kan als overwinnaar optreden: dan eist het België, of op zijn minst Vlaanderen op als zijn wingewest, en hoe het daar zou optreden weet men uit de geschiedenis van Schleswig-Holstein, Elzas-Lotharingen en Polen; het zou heus niet met meer toegeving kunnen optreden in het Vlaanderen, dan het zou beschouwen en inrichten als een versterkt bruggenhoofd tegen Frankrijk of Engeland.

Ofwel is Duitsland te zwak om zijn wil door te drijven, maar blijft het krachtig genoeg om stevig te hechten aan het regelen van de toestand der Vlamingen in het nieuwe België. Is het dan niet te verwachten dat deze eis van Duitsland, samen met de houding, die nu een groep vooruitstrevende Vlaamsgezinden aannemen, bij Frankrijk en Engeland grote argwaan moet verwekken? Het is steeds het lot geweest van België om het bolwerk te zijn voor de West-Europese vrijheid tegen elke imperialistische aanval van een der beide grote volkeren, waar het tussen ligt. Voorlopig lijkt dit lot niet te zullen veranderen. En meent men nu niet dat Frankrijk of Engeland in deze beweging van de Duitsers en van de "actieven" aanleiding zullen vinden om de Vlaamse Beweging te gaan beschouwen als iets dat steeds Duitse belangen zal kunnen dienen, als iets dat een nieuwe Duitse penetratie zal doen vrezen, en zullen zij dan niet een toezicht willen houden, dat, op zijn beurt, op zijn minst zou worden een *pénétration pacifique* en dat veel erger kan worden? Dit is het zeker niet wat de "actieve" Vlaamsgezinden wensen.

Als ik het juist voor heb, is het er bij de Vlamingen om te doen de rechten voor hun taal en cultuur te vrijwaren in een geheel zelfstandig België, en het wil een kalme beoordelaar niet uit het hoofd dat het voor hun beweging hoogst nadelig is als sommigen onder hen, door hun huidig optreden, het hun regering gaan lastig maken, waar deze haar vrijheid van handelen wil hoog houden tegenover alle mogendheden. Het blijkt toch voor al wie onbevooroordeeld en met ernstige kennis van zaken de Belgische politiek volgt dat de Belgische regering er steeds op bedacht was en is om haar volstreckte zelfstandigheid te bewaren: de toon der door de Duitsers uitgegeven rapporten der Belgische gezanten en de weigerachtigheid van de Belgische regering om toe te treden tot de declaratie van Londen zijn twee van de vele feiten, die dit kunnen staven. Ik weet niet of de meeste Vlamingen om bovenstaande

redenen de tussenkomst van de vredesconferentie wraken. Het getuigt intussen van hun politieke zin, dat zij de Vlaamse Beweging blijven beschouwen als een zaak van uitsluitend binnenlands belang, die na de oorlog kan geregeld worden in vriendschappelijke overeenkomst onder Belgen.

Donderdag 12 oktober 1916 – avondeditie

Belgische kinderen.

Voor het huisvestingscomité te Leiden zijn heden te Eijsden, onder leiding van mevrouw Villers, uit Luik, honderd Belgische kinderen uit het Walenland aangekomen. Er zijn vele zwakke kinderen bij.

In Zeeuws-Vlaanderen zijn weer een 50 Belgen aangekomen.

Aspecten (KVdW).

Brussel, 28 september.

Het ware een ongemene, of hebt ge het liever: werkelijk al te gemene vrijpostigheid, iemand in deze tijd een bezoek aan Brussel aan te raden als aangenaam of zelfs maar hygiënisch. Waarin de onbetamelijkheid zou bestaan, verzwijg ik u maar liefst: het mag hier bij de vermelding blijven, dat de vereenvoudiging van ons leven niet geschikt is om voorlopig van Brussel een villegiatuurstad te maken; en dat het er, in de laatste weken vooral, nog iets anders regent dan onschuldig water.

Nochtans biedt die vereenvoudiging telkens nieuwe verrassingen aan. De eerste, en dus oudste, van die verrassingen, die trouwens eeuwig jong blijft door de zorg die men draagt er telkens met aandrang aan te herinneren, is, dat die steeds grotere eenvoud

duurder kost. Het is om het begrip weelde in ons levend te houden. Bij de minste aankoop doet men ons gevoelen, dat wij geld hebben, gewaarwording, die op zichzelf niet onaangenaam zou zijn, was het niet, dat men ons dat geld op hetzelfde ogenblik in grote hoeveelheid afhandig maakt. Het is echter over deze verrassing niet, die trouwens sedert lang geen verscheidenheid meer brengt in ons leven, dat ik heden uitweiden wou: goddank, iedere dag haast levert surprises op, die meestal kosteloos zijn, en des te verkwikkelijker.

Nog zo heel lang niet geleden, vertelde ik u van de ossenwagens, die ons, Brusselaars, herinnerden aan een verleden, even lieflijk als Zuid-Afrikaans. Vandaag kan ik het hebben over iets, dat, in de tijd als in de ruimte als vervoermiddel, nog primitiever is, gesteld zelfs dat het ooit heeft bestaan: namelijk over fietsen zonder banden.

Hoe het komt weet ik niet, of mag ik althans niet weten, maar in de zesentwintig laatste maanden werd gummi, rubber, rubber, of hoe gij het noemen wilt, te Brussel zeldzamer en zeldzamer. Het is als met het leer: men ziet er nog wel, en zelfs in grote hoeveelheden; de schoenmakers echter verzekeren dat er geen meer is, en die zullen het wel beter weten. Zo is het alleen nog aan miljonairs mogelijk, hun schoenen te doen verzolen met fragmenten van gelooid dierenhuid: wie geen miljonair is, doet het tegenwoordig met balatta; die balatta is rood: het geeft weer enige diversie. En wie voor balatta nog te arm is, verzoelt zijn schoeisel zelf naar de methode door de betreurde Charles-Louis Philippe aangewezen in "Croquignole": op plaatsen waar men een stuk straat of boulevard aan het asfalteren is, - en die zijn er steeds in overvloed te vinden, - gaat hij met zijne stukke zolen in de nog natte, warme aardpekbrij staan, die bij die operatie wordt gebruikt; hij blijft staan tot hij de taaie vloeistof enige stevigheid voelt krijgen, waarop hij dan met een goed snijdend zakmes rondom zijn schoen een inkerving maakt, die zijn voet verlost en tevens een goedkope zool bezorgt. Het middel is praktisch, de zool doet ten

minste even lang dienst als die in balatta, en zij is minder hard, en dus onaangenaam, daar de warmte van de voet het bitumen lenig houdt.

Maar ik zou het immers hebben over fietsen zonder banden: mijn parenthesis heeft mij daar echter niet heel ver afgebracht. Want het ging met gummi in het algemeen, en met gummibanden in het bijzonder, geheel als met schoenleder: men zegde, dat er geen meer te vinden waren, maar men zag er nog overal (al bestaat er veel kans, naar mij gedane mededelingen, dat de kwantiteit ervan toch aanmerkelijk geslonken is). Is het om die anomalie, die eigenlijk een slag in het gezicht is van de elementairste menselijke logica, dat de Duitse overheid besloot, alle fietsbanden, op enkele na, - waarschijnlijk voor de rariteit, - te doen verdwijnen? Hoe het ook zij: er werd gedecreteerd, dat tegen de twintigste dezer alle buiten- en binnenbanden, darmen en luchtkamers op een aangegeven uur, in een aangegeven lokaal moesten binnengebracht, op straffe, natuurlijk, van de gebruikelijke boete, en - het dient er aan toegevoegd - tegen een briefje, waarop de som vermeld stond, die men er voor krijgen zou.

En nu leverde Brussel weer maar eens, een paar dagen lang, tot onze levendige nieuwsgierigheid het nieuwe schouwspel op van duizenden mensen, die als beroepsrijders of kandidaat-drenkelingen met gummibanden om hun lijf liepen; hetgeen, bij het naderend winterseizoen, aan een vreemdeling uit onbeschaafde landen de illusie kon geven van een nieuwe mode, geïnspireerd op het afzetten met bont, uit een tijd, dat er nog bont was, en geld om er te kopen.

Maar dit was - en ik liet het u tot tweemaal toe raden -, dit was nog lang niet alles: wel was op de banden beslag gelegd, maar geen verbod op het fietsen, voor enkele dagen nog althans. En zo kwam men op het idee, het maar zonder banden te doen. Dit ging natuurlijk niet overal, zonder gevaar voor de fiets en zelfs voor de rijder.

Maar daareven juist vertelde ik u, welke aandoenlijke zorg te Brussel besteed wordt aan het asfalteren der boulevards, en zelfs van enkele straten. Het brengt mee, dat het een wellust is, er overheen te wandelen. Het moest blijken, dat ook bandloos, en zelfs bandeloos fietsen er een sport kon worden, waarvan de geneugten waarlijk al te lang verborgen zijn gebleven.

Men stelde zich nooit ofte nimmer, en zelfs niet in de primitiefste fietstijden, zo'n rijtuig voor dan behoorlijk omkleed met rubber: de oorlog moest komen om te bewijzen, dat het begrip fiets heel goed van het begrip gummiband afscheidbaar is. Het is een kleine reden om de oorlog enigszins te rechtvaardigen ...

De zonnebloemen bloeien uit; de zonnebloemen zijn uitgebloeid ...

Dit wil, ik verhaast mij het u te zeggen, geen elegie worden in de aard van Millevoye: niets dan een eenvoudige constatering, gisteren gedaan op een bepaalde plaats van de stad, en waar ik zelfs geen veralgemenende beschouwingen aan vast zal knopen. Als ik eraan toevoeg: de Oelzentrale zal tevreden zijn, dan zult ge er uit afleiden, dat het mij allesbehalve om stemmingspoëzie, met een weemoedig najaarstintje erover, te doen is. Ik zeg alleen maar: de zonnebloemen naderen hun einde als dusdanig, ik bedoel als bloem. En breng dit in verband met een Brussels straataspect, zonder mij zelfs in de Oelzentrale-vreugde te mengen, - integendeel ...

Ge moet weten: al is België geen groot cultuurland, toch heeft het meestal enige geleerden, en zelfs kunstenaars bezeten. Om de zeldzaamheid nu pleegt men dezen, na keuring, samen te brengen, als zij een zekeren leeftijd hebben bereikt, in wat men noemt een academie, waar alleen vooralsnog literatoren uitgesloten zijn, waarschijnlijk omdat ze in ons land noch als geleerden, noch als kunstenaars worden beschouwd. De vergaderplaats nu van deze

heren is een fraai gebouw, enigszins in de stijl der Italiaanse Renaissance, en dat men noemt: Palais des Académies. Aan dat Paleis nu heeft de Duitse bezetting een andere bestemming gegeven, waar gij de fijne ironie ongetwijfeld van smaken zult: zij heeft er een hospitaal van oudgedienden van gemaakt. Daar verpleegt men sedert maanden Duitse, en zelfs Belgische, Franse en Engelse soldaten, die voor de dienst niet meer geschikt zijn. Hun academisch uniform bestaat in een soort lichtblauw katoenen kiel zonder palmen, in hun middel door een riempje samengehouden, en in een kepi, die hun etnografische herkomst vaststelt. Aldus ziet men ze, onder hoede van een tucht, die ik niet aarzel wetenschappelijk te noemen, door de lanen en onder de zeer schone bomen hinken van de fraaie tuin, die het paleis omringt, evengoed als doodeenvoudige peripatetici in hun tijd zouden hebben gedaan.

Als elke tuin levert deze der Academie menige open plaats op, waar niets dan een welig gras placht te tieren. De Duitse bezetting, die als de natuur afschuw voor de ijle koestert, heeft die leegte aangevuld met wat haar daartoe het nuttigst voorkwam, en misschien zelfs het schoonst: sedert ettelijke maanden zien wij er, rond het standbeeld van Quetelet, vader van de statistiek, dat de voorgevel van het Paleis beschermt, en dat van de discobool, dat er de achtergevel van inleidt, om van andere beeldhouwkundige versierselen te zwijgen, zien wij er, zeg ik, dag aan dag en maand aan maand perken van zonnebloemen groeien en gedijen, die weldra de afmeting van kleine bosjes aannamen. Het leverde in korte tijd een prachtige aanblik op: al die brede bloemen en hun zonnegoud, op de hoge, verstofft groene stengels en bladeren, waar Quetelet, die ze scheen te denombrenen, nog nauwelijks boven uitreikte. Voor de Brusselse wandelaars was het een geneugte: men heeft zo weinig tegenwoordig, waar men zijn ogen nog aan verkwikken kan! De Duitsers was het echter om nog heel iets anders te doen, dan om louter schoonheid, en dat kan men

best zien, nu de zonnebloemen aan het verwelken zijn, nu de zonnebloemen haast alle zijn uitgebloeid. Terwijl voornoemde wandelaars ze niet dan met een zucht nog beschouwen, waar ze daar staan als een beeld der wereldse vergankelijkheid, wrijven zij, de Duitsers, zich voldaan in de handen. Want die zonnebloemen werden er niet gezaaid voor de weelde van onze ogen. Zelfs de hypothese, die ik zekere dag door een oud heertje hoorde opperen, als zou het zaad ervan moeten dienen tot de aankweek van papegaaien, die, zoals men weet, op zonnebloemenzaad verzot zijn, moet afgewezen worden. Uit dat zaad, immers, wordt een zeer geprezen olie geplet, en dat was het Duitse oogmerk, toen tot de aanbouw van deze duizendtallige zonnebloemen werd besloten, - een besluit dat, zoals ge ziet, de esthetica met het wetenschappelijke nut wist te verenigen, zoals in de tuinen van een academie past.

Vandaar, nu de zonnebloemen weldra niets anders zullen zijn dan een schone herinnering, de vreugde der Duitsers in het algemeen, en van de Oelzentrale in het bijzonder.

Een vreugde waar ik echter een emmer koud water meen over te moeten plengen.

Want staat daar niet geschreven, dat al wat in België aan nuttigs wordt verbouwd, ten behoeve van het land moet blijven behouden? En wat hebben wij hier in België voor het ogenblik meer nodig, dan vetstoffen? Wat kunnen wij, die sedert maanden zijn gespeend van mayonaise, wie alle sla bij gebrek aan dito olie smaakt als een straf, wat kunnen wij beters gebruiken dan de vetstof, die door zonnebloempitten wordt afgescheiden? Hoe die stof smaakt, kan ik bezwaarlijk zeggen. Maar vermits papegaaien, die zo dicht bij de mens staan, ze zo bijzonder lusten, lijkt het mij een dringende noodzakelijkheid er voor te pleiten, dat de vrucht van die academische zonnebloemen voor ons, Belgen, bewaard zou blijven.

Heb ik enige kans, verhoord te worden? Helaas, ik betwijfel het. Maar ik meen dat ik mijn plicht zou te kort zijn gekomen, door te verzuimen aan bovengemeld besluit te herinneren.